

Έναρξη ΙΘ' Πανελληνίου Λειτουργικού Συμποσίου με θέμα «Η ιερότητα της θείας Λατρείας στην εποχή της εκκοσμικεύσεως»

[Αυτοκέφαλες Εκκλησίες](#) / [Εκκλησία της Ελλάδος](#)

Άρχισαν χθες, 22 Σεπτεμβρίου 2025, οι εργασίες του ΙΘ' Πανελληνίου Λειτουργικού Συμποσίου Στελεχών Ιερών Μητροπόλεων, το οποίο διοργανώνει η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος στο Συνεδριακό Κέντρο της Ιεράς Μητροπόλεως Περιστερίου, με τη συμμετοχή 75 εκπροσώπων από 69 Ιερές Μητροπόλεις της Εκκλησίας της Ελλάδος. Γενικό θέμα του Συμποσίου, το οποίο έχει τεθεί υπό την αιγίδα του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ.κ.

Ιερωνύμου, είναι: «Η ιερότητα της θείας Λατρείας στην εποχή της εκκοσμικεύσεως»

Αμέσως μετά την υποδοχή των Συνέδρων τελέσθηκε η ακολουθία του Αγιασμού υπό του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου **Περιστερίου** κ. Γρηγορίου, παρουσία των Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτών **Καισαριανής**, Βύρωνος και Υμηττού κ. Δανιήλ, Προέδρου της Οργανωτικής Επιτροπής του Συμποσίου και της Ειδικής Συνοδικής Επιτροπής Λειτουργικής Αναγεννήσεως, **Ύδρας**, Σπετσών και Αιγίνης κ. Εφραίμ και **Κίτρους**, Κατερίνης και Πλαταμώνος κ. Γεωργίου.

Το **μήνυμα του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ.κ. Ιερωνύμου**, ανέγνωσε ο εκπρόσωπός του, Πανοσιολογιώτατος Αρχιμανδρίτης κ. Βαρνάβας Θεοχάρης, Πρωτοσύγκελλος της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών. Ο Μακαριώτατος στο μήνυμά του μεταξύ άλλων τόνισε: «Ως εκκοσμίκευση μπορούμε να θεωρήσουμε ο,τιδήποτε αντιστρατεύεται τον Θεό και το θέλημά Του. Δυστυχώς, αυτός είναι ο μεγαλύτερος κίνδυνος για την Εκκλησία μας, διότι αλλοιώνει το πραγματικό της πνεύμα, αφού ο εκκοσμιευμένος χριστιανός δεν θέτει την αγάπη του Χριστού ως επίκεντρο και κριτήριο για το κάθε τι στην ζωή του, αλλά ζει σύμφωνα με το δικό του θέλημα, που είναι ταυτισμένο με το φρόνημα του φθαρτού τούτου κόσμου. Ιδιαίτέρως στις μέρες μας παρατηρείται ότι η εκκοσμίκευση έχει υπεισέλθει και στην Λατρεία της Εκκλησίας μας, με αποτέλεσμα την αποϊεροποίησή της στα μάτια των πιστών.....Εμείς οι κληρικοί, ως οικονόμοι και διάκονοι των Μυστηρίων του Θεού, οφείλουμε να διαφυλάξουμε την ιερότητα της θείας Λατρείας και να βοηθήσουμε τους πιστούς “εις το λατρεύειν Θεώ ζώντι” (Εβρ. 9, 14)».

Ολοκληρώνοντας, ευχήθηκε: «Εν κατακλείδι, με πατρική αγάπη χαιρετίζω όλους τους συμμετέχοντες στο Συμπόσιο και εύχομαι από καρδιάς τον εξ ύψους φωτισμό για την επιτυχή διεξαγωγή των εργασιών του».

Κατά την προσφώνησή του ο Σεβασμιώτατος **Μητροπολίτης Περιστερίου** κ. Γρηγόριος, αφού καλωσόρισε τους Συνέδρους, ανέφερε χαρακτηριστικά: «Ο Χριστός μυστηριωδώς, για τους λόγους που εκείνος ως Θεός γνωρίζει, εστέρησεν την ιερωσύνη από τους αγίους αγγέλους και παρέδωσεν “εν Αγίω Πνεύματι” έργο ανώτερο του αγγελικού, στον ταπεινό άνθρωπο. Κατεστάθη έτσι ο άνθρωπος λειτουργός των αγίων μυστηρίων, ιεουργός της Λατρείας του Θεού, ποιμήν “θεών κεκελευσμένων” που προσέρχονται τώρα για να λάβουν ζωή “εκ της όντως ζωής” και να την προσφέρουν με την σειρά τους στον κόσμο και την πλάση που πεθαίνουν από τις θνησιγενείς μακράν του Θεού επιλογές αυτού του κόσμου. Αυτός ο κόσμος σήμερα επιμένει, χωρίς γνώση ή, ακριβέστερα, χωρίς την “εν Αγίω Πνεύματι” εμπειρία, να επιβάλει τη γνώμη του στην θεία Λατρεία. Επιθυμεί να την ανακαινίσει, να την καλλωπίσει, να την φτιασιδώσει, με όσα ικανοποιούν τα

μάτια, τα αφτιά, την αντίληψή του, με τρόπο δηλαδή τόσο επίπλαστο και τόσο πρόσκαιρο. Ξεχνά αυτός ο κόσμος ότι ο Χριστός διά της Εκκλησίας ήλθε να χριστοποιήσει, να ουρανοποιήσει και να αγιάσει από τώρα τον άνθρωπο. Ξεχνά αυτός ο κόσμος “ότι πνεύμα ο Θεός και τους προσκυνούντας αυτόν εν πνεύματι και αληθεία δει προσκυνείν”».

Τιμητικώς παρέστησαν και απηύθυναν χαιρετισμό προς τους Συνέδρους του Συμποσίου ο Αντιπεριφερειάρχης Δυτικού Τομέα Αθήνας κ. Χαράλαμπος Αλεξανδράτος, εκπρόσωπος του Περιφερειάρχου Αττικής κ. Νίκου Χαρδαλιά, και ο Δήμαρχος Περιστερίου κ. Ανδρέας Παχατουρίδης.

Ο Σεβασμιώτατος **Μητροπολίτης Καισαριανής**, Βύρωνος και Υμηττού κ. Δανιήλ, Πρόεδρος της Οργανωτικής Επιτροπής και της Ειδικής Συνοδικής Επιτροπής Λειτουργικής Αναγεννήσεως, κηρύσσει την έναρξη των εργασιών του Συμποσίου, επισήμανε: «Το παρόν ΙΘ΄ Λειτουργικό Συμπόσιο θα μελετήσει το θέμα: “Η ιερότητα της θείας Λατρείας στην εποχή της εκκοσμιεύσεως”».

Εθεώρησα επιβεβλημένο εισαγωγικώς στις εργασίες του παρόντος Συμποσίου να αναφερθώ στην αποσαφήνιση των χαρακτήρων δύο τύπων πιστών που συναντούμε στην Εκκλησία μας κατά την θεία Λατρεία αυτής:

Διακρίνουμε σαφώς τον τελετόφιλο από τον τυπολάτρη. Το να είναι κάποιος τελετόφιλος στηρίζεται τόσο επί ψυχολογικής, όσο και επί λατρευτικής ανάγκης που εκφράζεται και κατατίθεται αυθεντικά με την γνήσια ψυχοσωματική συμμετοχή του στην θεία Λατρεία, ουσιαστικά και ενσυνείδητα. Είναι μετέχων στην θεία Λατρεία και όχι ακροατής και θεατής των τελουμένων.

Η τάση όμως του τυπολάτρου οδηγεί σε εκφυλισμό της τελετής, εκτροπίζοντας ουσιαστικά την γνήσια θρησκευτική και λατρευτική εκδήλωση, και υποκαθιστά αυτή με στείρα μηχανική τυπική ενέργεια, που διαφέρει λίγο από της βαττολογίας, με κίνδυνο να προσλάβει μορφή ειδωλολατρείας. Ο τυπολάτρης χωρίς να παρακολουθεί εσωτερικά και με συγκέντρωση του σώματος και του πνεύματος αυτού τα τελούμενα στην θεία Λατρεία, απλά συγκεντρώνει ολόκληρη την προσοχή του στην τήρηση των καθορισμένων κινήσεων και σχημάτων και στάσεων του σώματος ή των κλίσεων αυτού, καθώς παρίσταται μόνο σωματικώς στις διατεταγμένες ακολουθίες για να επαναλάβει σ’ αυτές με σπουδή τις παραδεδομένες προσευχές ή επικλήσεις. Ουσιαστικά παραμένει εντελώς ξένος προς το πνεύμα της Λατρείας και άνευ βαθύτερου επηρεασμού απ’ αυτήν, μένοντας ικανοποιημένος κατά την διάρκεια της τελετής, θεωρώντας ότι εξέτισε το λατρευτικό χρέος του προς τον Θεό. Ο τυπολάτρης εκπληρώνει τις

λατρευτικές υποχρεώσεις του κατά τον πλέον ανέξοδο και ευκολώτερο τρόπο! Θα εφηρμοζόταν και για αυτόν ό,τι ο Θεός, κατακρίνοντας την τυπολατρεία του Ισραήλ, έλεγε διά στόματος του προφήτου: «Εγγίζει μοι ο λαός ούτος εν τω στόματι αυτού, και εν τοις χείλεσιν αυτών τιμώσί με, η δε καρδιά αυτών πόρρω απέχει απ' εμού (Ήσαΐου κθ', 13).».

Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε η **πρώτη Συνεδρία, υπό την Προεδρία του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Περιστερίου κ. Γρηγορίου.**

Η πρώτη Εισήγηση είχε ως θέμα: **«Το δραματικό στοιχείο της Θείας Λατρείας στο φως της παράδοσης και ζωής της Εκκλησίας».** Ο Εισηγητής, Ελ-λο-γι-μώ-τα-τος κ. Πα-να-γι-ώ-της Σκαλ-τσή, Ομότιμος Κα-θη-γη-τής της Θε-ο-λο-γι-κής Σχο-λής του Πα-νε-πι-στη-μίου Θεσ-σα-λο-νί-κης, τόνισε μεταξύ άλλων τα εξής: «Η θεία Λατρεία ως η αέναη προσευχή και μυστική κοινωνία του ανθρώπου με τον Θεό εκφράζεται όχι μόνο με πνευματικά κριτήρια και πνευματικές προϋποθέσεις, αλλά και με τις διά των αισθήσεων ορατές λειτουργικές δραματοουργίες. Η κίνηση, η λιτανευτική πομπή, η συμβολική απεικόνιση, ο διάλογος, η αναίμακτος θυσία, οι μυστηριακές πράξεις, ο ιερός χορός, ο χώρος και η δομή του ναού, τα εορτολογικά δρώμενα αποτελούν χαρακτηριστικό γνώρισμα της “εν πνεύματι και αληθεία” Λατρείας της Εκκλησίας. Η όποια αξιοποίηση από τους Πατέρες όρων και μορφών από το αρχαίο δράμα (τελετή, θίασος, θέατρο, σκηνή, λιτανεία, ευταξία, χορός κ.ά.) ή προτυπώσεων από την Παλαιά Διαθήκη έχει εποπτικό χαρακτήρα και βοηθά στην μεταφορά και εμπέδωση των νέων νοημάτων και μηνυμάτων που εκφράζονται μέσα από την ιερουργία των μυστηρίων, των ακολουθιών και των εορτολογικών γεγονότων. Στις ακολουθίες, τις εορτές και τα ιερά μυστήρια, που “σημαίνουν την Εκκλησία” και διά των οποίων το κτιστό κοινωνεί με το άκτιστο, διασώζονται εικόνες, παραστάσεις και λεξιλόγιο-δραματικοί όροι από τον χώρο των θεατρικών εκδηλώσεων, προκειμένου να προβληθεί η αλήθεια και το νέο που εκφράζουν το Ευαγγέλιο και η Λατρεία.».

Ο δεύτερος Εισηγητής, Ελλογιμώτατος κ. Αχιλλεύς Χαλδαιάκης, Καθηγητής της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπι-στημίου Αθηνών, πραγματεύθηκε το θέμα: **«Η εκκοσμίκευση στην ιερά ψαλμωδία».** Ο ομιλητής με γλαφυρότητα ανέφερε μεταξύ άλλων: «Η ιερά ψαλμωδία, ως θεολογική και αισθητική έκφραση της ορθόδοξης Λατρείας, υπήρξε ανέκαθεν ο κατεξοχήν φορέας της προσευχής, της δοξολογίας και της κατανύξεως του εκκλησιαστικού σώματος. Στον χώρο της Ανατολικής Ορθοδόξου Εκκλησίας, η μουσική ουδέποτε εξελήφθη ως απλή καλλιτεχνική δημιουργία ή προσωπική ερμηνεία, αλλά ως λειτουργική πράξη, απόλυτα εντεταγμένη στην πνευματική οικονομία της Θείας Λατρείας. Η ψαλμωδία δεν είναι απλώς μουσική εντός της Εκκλησίας· είναι η ίδια “Εκκλησία εν τω γίγνεσθαί της”.

Ωστόσο, στις ημέρες μας παρατηρείται μια ολονέν και αυξανόμενη τάση εκκοσμίκευσης της ιεράς ψαλμωδίας, η οποία εντοπίζεται τόσο στον τρόπο απόδοσης και το ήθος ερμηνείας των ύμνων, όσο και στη συνολική αισθητική διά της οποίας αυτή γνωστοποιείται ευρύτερα. Η έννοια της εκκοσμίκευσης (secularization) στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν αναφέρεται μόνον στην “έξοδο” της ιεράς ψαλμωδίας από τον ναό, αλλά κυρίως στην απώλεια του λειτουργικού της ήθους, όταν αυτή παρουσιάζεται ως καλλιτεχνικό προϊόν ή θεατρική ερμηνεία».

επί των
ύσα Ιερά
ρων.

